6000

303

11,4млн га

178

104

40

125

489

50 000

96

«Сандар сөйлейді»

6000 – Қазақстан дағы өсімдік жамылғысының түрі.

303 – «Қызыл кітапқа» енген өсімдік дүниесінің түрі.

11,4 (млн га) – Қазақстандағы орман алқабының аумағы.

178 – жануарлар дүниесіндегі сүтқоректілер саны.

104 – Қазақстандағы балықтар саны.

40 – Арал теңізіндегі балық түрі.

125 – «Қызыл кітапқа» енген омыртқалылар саны.

489 – Қазақстандағы жалпы құстардың саны.

50000 – Қазақстан жануарлар дүниесіндегі омыртқасыздар саны.

96 – «Қызыл кітапқа» енген омыртқасыздар саны.

4.02.2012

Табиғи зоналар табиғат кешендерінің бейнесі іспеттес. Олардың компоненттерінің өзара байланысы мен бір-біріне тәуелділігі

Табиғат зонасы – температура жағдайлары мен ылғалдануы, өсімдіктер мен жануарлардың дүниесі бірдей болатын ірі табиғат кешені.

ТАБИҒАТ ЗОНАЛАРЫН ЕҢ НЕГІЗГІ СЫРТҚЫ ФАКТОРЛАР ҚАЛЫПТАСТЫРАДЫ.

- КҮН ЖЫЛУЫНЫҢ ТАРАЛУЫ (ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ЕНДІК)

- АУМАҚ ЫЛҒАЛДЫЛЫҒЫНЫҢ ӘРТҮРЛІЛІГІ

- Құрлықтағы зоналардың пайда болуы климатқа жылу мен ылғалдың арақатынасына байланысты.
- Мысалы, температура жоғары, ылғалы мол жерлерде ылғалды ормандар, ал темпертурасы жоғары, ылғал аз түсетін жерлерде шөлдер қалыптасады.
- Табиғат зоналары өсімдік сипаты арқылы бірден ажыратылады.

- **Табиғат зоналары климаттық белдеулер сияқты күн сәулесі сияқты түсу бұрышының азаюы мен ылғалданудың әркелкілігіне байланысты экватордан полюстерге қарай бірін-бірі алмастырады. Осы заңдылық зоналылық деп аталады.**

- **Табиғат зоналары жазықтарда ғана емес, сонымен бірге тауларда олардың етегінен шыңдарына қарай ауысып отырады. Климат ендік бойынша ғана емес, биіктік бойынша да өзгереді. Бірін-бірі ауыстыратын зоналар тауды әр түрлі биіктікте айнала қоршап жатқандай болады, сондықтан оларды биіктік белдеулер деп атайды.**

- **ТАБИҒАТ ЗОНАЛАРЫ**
- **ОРМАНДЫ ДАЛА**
- **ДАЛА**
- **ШӨЛ**
- **ШӨЛЕЙТ**

- Көлемі 1млн га(0,4%)
- **ОРМАНДЫ ДАЛА**
- **Батыс Сібір жазығы мен Жалпы Сырт қыратының азғана бөлігін алып жатыр.**

Дала зона сы

Орманды дала зонасының оңтүстігінен бастап, батыстан шығысқа қарай 2200км.

Көлемі 77млн га (29%)

- **ШӨЛЕЙТ**
- **Жайықтың жағасынан Алтай тауларына дейін 2900км.**
- **Республиканың 14%-ы.**
- **Дала мен шөл зонасы аралығында**

- шөл
- **Көлемі 114**
- **млн га**
- **(44%)**
- **Каспий** **Тарбағатай**
- **теңізі** **тауы**

- **Табиғат кешені** – табиғат компоненттерінің заңды түрде ұштасуы, жер бетінің бір бөлігі, барлық табиғат компоненттерінің өзара күрделі байланыста бола отырып, өзіндік ерекшеліктерімен көзге түсетін жер бетінің бөлігі.
- Табиғат компоненттері - өлі, тірі. Өліге: топырақ, су, ауа, тау жыныстары т.б. Тіріге: жануар, өсімдік жатады.

- **ТАБИҒАТ КОМПОНЕНТТЕРІ**
- **Ө Л І**
  - **Топырақ, су**
  - **Ауа, тау жыныстары**
- **Т І Р І**
  - **Өсімдікжануар**

Табиғат зонасының компоненттері

- К л и м а т
- Т о п ы р а қ
- Ө с і м д і к
- Ж а н у а р

- ?
- ?
- ?

Батыс және Кенді Алтай

Уикипедия — ашық энциклопедиясынан алынған мәлімет
Мында өту: шарлау, іздеу

Қазақстан жеріне орманды дала зонасының тек оңтүстік шеті сүйірленіп кіреді. Жазық далада шоқ-шоқ болып ормандар өседі. Қазақстанның орманды дала зонасы Батыс Сібір жазығы мен Жалпы Сырт қыратының аз ғана бөлігін алып жатыр. Жалпы көлемі 1 млн га Қазақстан аумағының 0,4%. Орманды дала зонасының жер беті тегіс. Онда шағын ойпаттар кездеседі, бұлардың кейбіреулерін көл алып жатыр.

Зонада 6 мыңнан астам көл бар. Орманды дала зонасының климаты басқа зоналарға қарағанда біршама қолайлы. Жылдық жауын-шашынның орташа мөлшері 300-350 мм, оның көбі жазда жауады. Жазы қоңыржай ыстық, шілденің орташа температурасы 18°-20°С. Қысы едәуір суық, кей күндері қатты аяз болып, ауаның температурасы -51°-53°С-қа дейін төмендейді. Қаңтардың орташа температурасы -17°-19°С.

- **Өзендері**
- Өзендері түгелдей дерлік қар суымен толығады. Ертістің, Жайықтың, Тобылдың,Есілдің, т.б. бірқатар ірі өзендердің суы халықтың тұрмыс қажеті үшін ғана емес, өнер-кәсіп мақсаты үшін де пайдаланылады.

- **Топырағы**
- Зонаның солтүстік бөлігінде қара топырақты қабаттың қалыңдығы 75 см-ге жетеді, оның құрамының 9%-ына жуығы шірінді болады. Зонаның оңтүстігіне таман қара топырақтың қалыңдығы кеми түседі, шіриндінің мөлшері де 6%-ға дейін азаяды. Қазақстандағы орманды дала топырағының Шығыс Еуропа жазығындағы орманды дала топырағынан айырмасы - ойпаң жерлері сортаң болып келеді. Зонада көбінесе дала және шалғынды дала өсімдіктері өседі. Солтүстігінде, солтүстік-батысында шоқ-шоқ ормандар кездеседі.

- **Өсімдік жамылғысы**
- Өсімдік жамылғысы жыртылмаған үлескілерді жауып тұратын қалың және әр түрлі шөптер, дәнді дақылды өсімдіктерден тұ абақты боз, шоқ түпті бетеге, бұралған жер бидайық өте көп. Бі тын мен қылқансыз арпабасалып жатыр. Астық тұқымдас өсі лар иісті алтын түстес гүлдері өседі. Бұршақ тұқымдастардан са бұршақ бар. Батыс Сібір жазығының ормандарында шоқ-шо р өседі. Жалпы Сырт қыраты ормандарында жалпақ жапырақт , қандыағаш басым болады. Шоқ-шоқ болып біткен қайыңды, расында өсетін бұталарға: тал, долана, итмұрын, қарақа жіңішке, шырынды, қызыл күрең түсті жемісі бар тошала жиі де аңқыған иісі бар, қызыл күрең түсті бүлдірген көздің жауын старының құрамы жағынан батыстың орманды даласы Шы ұқсайды. Орман өсімдіктері өзен аңғарларын бойлай оңтү селен, дала зонасындағы Жайық өзенінің аңғарында іс жағасын бойлай құм шағылдары үстінде жіңішке алқапта арыарқаның Көкшетау, Қаркаралы, Баянауыл және т. массивтерінде қарағайлы ормандар таралған. Олар тау шоқтары мен беткейлеріндегі көлдерді қоршап жатқан далада ерекше көркем табиғат көріністерін бейнелейді. Бұл әдемі табиғатты аудандарда сауықтыру және демалыс үйлері орналасқан. Орман байлықтары - шоқ қайыңдар мен шоқ қарағайлар және бұталар 10 млн гектардан астам ауданды алып жатыр. Дуброва, Мамлют қорықшаларындағы ормандар мемлекет тарапынан қорғауға алынған.

- **Жануарлары**
- Орманды даланың өзіне ғана тән ерекше жануарлары болмайды. Мұнда да көршілес зоналардың жануарларындай: сарышұнақтар, сұртышқандар, қосаяқтар, аққіс, қояндар (ақ қоян, ор қоян, сусар, түлкі, қасқыр, т.б. кездеседі, шоқ қарағай ор ер бар. Соңғы жылдарда мұнда солтүстік ормандар ібір еліктері мекен ауыстырған. Басқа жақтан ен, кәсіптік маңызы бар ондатр кездеседі. Бауыры одан кесірткенің екі түрі (жорғалауыш және тірі ту улы сұр жыландар кездеседі. Орманды дала не әр түрлі. Шоқ қайыңды ормандарда ақ құр, ақ тұм , тоқылдақ, көкек, сұңқар, күйкентай ұялайды. Ашы шеттерінде бұлдырық, бөдене, бозторғай, шәуілдек жүреді. Көл жағасындағы нулы қамыс, қамыс құрағы, қоғалар мен басқа да өсімдіктер арасында әр түрлі суда жүзетін құстар көп-ақ. Мұнда көптеген қаздар мен үйректер, сондай-ақ шағалалар да байқалады. Үлкен көлдерде - аққулар, ал төмпешікті және қиякты батпақтарда — кезқуйрыққа ұқсас сұр тырналар мен қамыс құладыны болады.

- **Игерілген жерлері**
- Орманды дала зонасы - Қазақстанның ең жақсы игерілген табиғат зоналарының бірі. Онда дала үлескілерінің көп бөлігі жыртылған. Бұл жерлерде дәнді дақылдардан - бидай, жүгері, т.б. дақылдар егіледі. Мұнда көптеген жаңа елді мекендер бой түзеді. Зонаның жыртылмаған бөлігі - шүйгін шабындық, көк балаусалы жайылым, сондықтан мұнда етті-сүтті бағыттағы мал шаруашылығы басым дамыған. [1]